

14 2009 - J.K. - m. ewe terzka

MEMORIAŁ
General Marii Wittek

++ Ad. Kozłowski VM BCh
SUSZYŃSKA Maria

ps. "Marta Kzencze"

| 1906 - 1981 |

3668 | WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — ⁺⁺ SUSZYŃSKA Maria

3668 | WSK

I/1. Relacja ✓ k. 16, s. 1-16

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora ✓ k. 5, s. 1-5

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ k. 3, s. 1-3

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 — inne... —

IV. Korespondencja —

V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓

VI. Fotografie ✓ ksero pkt. 4 s. 1

I/1 Relacje

- Biogram oprac. przez M. Sulejā i W. Misztala, 2001, mps, kopia, k. 4, s. 1-4 z uwagami E. Zawackiej, rkps.
- Biogram oprac. przez M. Sulejā i W. Misztala, 2004, mps, kopia, k. 3, s. 5-7.
- Biogram oprac. przez M. Biewackā, 2006, mps, kopia, k. 3, s. 8-10.
- Biogram oprac. przez E. Zawackā i D. Kwomp do III t. „Słownika kobiet odznaczonych VM”, 2006, mps, kopia, k. 3, s. 11-13.
- Biogram oprac. przez D. Kwomp do „Polskiego Słownika Biograficznego”, 2008, mps, kopia, k. 3, s. 14-16.

Przygotowali M. Sulej i W. Misztel 11.02.1754 / WSK-412/07/115 I 2005 JH/1

ST 01/2

SUSZYŃSKA

Maria SUSZYŃSKA nr W. 10 798

BCh

(1906 - - - -) BCh

prawnik asystent
terminowe Kł BCh biał, inf. dy. cenn. i K.O. BCh Wotem

Urodziła się 25 listopada 1906r. w Kiszyniowie w rodzinie robotników rolnych. Jej rodzice pracowali w winnicach i ogrodach w okolicach stolicy Mołdawii. Przez krótki czas dzierżawili winnicę, a potem ogród warzywny. Mimo, że Maria była ich jedynym dzieckiem, żyli w trudnych warunkach. Ukończyła czteroklasową polską szkołę ludową zorganizowaną przy parafii rzymsko-katolickiej przez Polskie Towarzystwo Dobroczynności. Z braku pieniędzy przez kolejne cztery lata nie kontynuowała nauki, mimo, że bardzo tego pragnęła. Z pomocą przyszła jej jedna z nauczycielek szkoły ludowej przy parafii, która wyjeżdżając z Kiszyniowa na stałe do Polski, wyjednała u rodziców zgodę na zabranie Marii ze sobą. Dzięki jej pomocy w roku szkolnym 1922/1923 po egzaminach wstępnych Maria została przyjęta na drugi kurs Preparandy Nauczycielskiej Kuratorium Warszawskiego w Hucie Mińskiej koło Mińska Mazowieckiego. Ponieważ warunki materialne jej opiekunki były również trudne, po ukończeniu kursu wróciła do Kiszyniowa. Wyprosiła jednak od rodziców pieniądze na podróż do Krzemieńca, gdzie pragnęła dalej się kształcić.

Na podstawie świadectwa z ukończenia preparandy nauczycielskiej została przyjęta w roku szkolnym 1923/1924 na pierwszy kurs Seminarium Nauczycielskiego Liceum Krzemienieckiego. Po uzyskaniu pierwszych, wysokich ocen szkolnych przyznano jej stypendium. Łącznie z wynagrodzeniem, jakie otrzymywała za udzielanie korepetycji, wystarczyło jej pieniędzy na życie i naukę w Krzemieńcu.

Po ukończeniu seminarium w 1928r. otrzymała pracę w Liceum Krzemienieckim. Powierzono jej zastępstwa nauczycielskie w szkole ćwiczeń, prowadzenie czytelnicy dziecięcej oraz koła artystycznego młodzieży licealnej. Zainteresowanie działalnością oświatową spowodowało, że jesienią 1929r. rozpoczęła, jako stypendystka Liceum Krzemienieckiego, studia na Wydziale Pedagogicznym Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Na uczelni tej była słuchaczką Studium Pracy Społeczno- Oświatowej w dziale nauczania dorosłych i młodzieży pracującej. Studium

1/12

ukończyła w 1931r. i rozpoczęła pracę w Wołyńskim Związku Młodzieży Wiejskiej jako kierownik prac oświatowych. Pracowała tam do 1937r. jako kierowniczka prac oświatowych, następnie jako redaktor pisma związkowego „Młoda Wieś” i sekretarz Związku.

W 1937r. przeniosła się do Warszawy do pracy w Centralnym Komitecie do Spraw Młodzieży Wiejskiej w charakterze inspektora oświatowego. Po reorganizacji tej instytucji objęła kierownictwo w Spółdzielni Wydawniczej „Pomoc Oświatowa”, kontynuującej wydawnictwa w zakresie przysposobienia rolniczego. Na krótko przed wybuchem wojny redagowała wydawane przez spółdzielnię pismo popularno-naukowe „Na drogach wiedzy”.

W początkach okupacji przebywała głównie w Warszawie. Od listopada 1939r. jej mieszkanie było punktem kolportażu „Biuletynu Informacyjnego”. W 1940r. rozpoczęła współpracę z Kazimierzem Banachem ps. Kamil, który organizował drukarnie „Rocha”. Następnie współpracowała przy redagowaniu pisma „Rocha” – „Ku zwycięstwu”. Jednocześnie pełniła funkcję łączniczki KG BCh. W 1942r. została wysłana przez Kazimierza Banacha na Wołyń dla nawiązania kontaktów z tamtejszymi komórkami „Rocha”. W okręgu VIII (Wołyńskim) BCh zorganizowanym na początku 1943r. pod komendą Zygmunta Rumela, ps. Krzysztof Poręba, objęła funkcję szefa łączności i kolportażu pod pseudonimem „Marta Krzemsza”. W lipcu 1943r. znalazła się z powrotem w Warszawie. W życiorysie napisanym w 1950r. dla potrzeb władz naczelnych ZSL informuje, że wskutek wyjątkowo trudnych warunków, w jakich przebywała na Wołyniu zachorowała, i że z powodu choroby nie brała udziału w konspiracji aż do wybuchu Powstania Warszawskiego. W czasie powstania, we wrześniu, została wywieziona na roboty przymusowe do Rzeszy. Trafiła do obozu Sanzeberg w Cottbus. W obozie tym przebywała do kwietnia 1945 roku. Po wkroczeniu wojsk sowieckich na teren Niemiec i likwidacji obozu wyruszyła na piechotę do Polski. Pod koniec maja, po trwającej około miesiąca wędrówce, dotarła do Warszawy.

We wrześniu 1945r. rozpoczęła pracę w Ludowym Instytucie Oświaty i Kultury, który zorganizował Centralną Poradnię Samokształcenia. Powierzono jej dział prac wydawniczych oraz przygotowanie do publikacji miesięcznika popularno-naukowego „Rzeczy ciekawe”. W 1946r. brała udział w pracach organizacyjnych Chłopskiego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci. Po zakończeniu pracy w Centralnej Poradni Samokształcenia, w latach 1947-1948 pracowała w ChTPW jako kierowniczka działu

wydawniczego i redaktorka pisma „Chłopskie Dziecko”. Od chwili powstania ChTPD była członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa, a po połączeniu z Robotniczym Towarzystwem Przyjaciół Dzieci została wybrana do zarządu Głównego TPD. W końcu marca 1948r. została wybrana do zarządu Spółdzielni Wydawniczej „Chłopski Świat” pełniąc funkcję sekretarza Zarządu, następnie wiceprezesa i równocześnie kierownika Wydziału Wydawniczego do końca grudnia 1949r. Po połączeniu SW „Chłopski Świat” ze SW „Wydawnictwo Ludowe” objęła stanowisko wiceprezesa Zarządu Ludowej Spółdzielni Wydawniczej i pozostała na nim do marca 1950r.

Nie wiadomo, czy w okresie 1945-1947 należała do „mikołajczykowskiego” PSL. W cytowanym zyciorysie z kwietnia 1950r. podała, że w 1948r. wstąpiła do ZSL. Była też przewodniczącą koła ZSL przy „Chłopskim Świecie” oraz członkiem Prezydium Wydziału Kobiecego NKW ZSL. W okresie tym należała także do Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej i Towarzystwa Przyjaciół Żołnierza.

Nie wyszła za mąż. Samotnie mieszkała na Pradze na ul. Brzeskiej pod numerem 19. W 1932r. otrzymała wiadomość o śmierci ojca. Kontakt z matką straciła po wybuchu wojny i nie wiedziała nic o jej losie.

Na początku marca 1950r. przestała pełnić funkcję wiceprezesa i członka Zarządu Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. Dzięki wstawiennictwu Kazimierza Banacha otrzymała pracę w Centralnym Związku Spółdzielczym. Pracowała tam do 1951r., a następnie około rok czasu w Centrali Rolniczych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”. W latach 1953-1955 pracowała w Warszawskiej Fabryce Motocykli. Prawdopodobnie w tym okresie usunięto ją z szeregów ZSL. W listopadzie 1956r. Komisja Rehabilitacyjna NK ZSL, w której byli min. Kazimierz Banach i Maria Maniakówna przywróciła Marię Suszyńską, Stanisława Fabijańskiego, Annę Świetlicka oraz innych oficerów Batalionów Chłopskich i zasłużonych ludowców „do życia i działalności w stronnictwie”- jak stwierdzono w protokole nr 5 komisji z 23 listopada 1956r. Już wcześniej, w 1955 roku, pozwolono jej wrócić do pracy w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej jako redaktorce, a następnie kierownicze wydawnictw młodzieżowych. W ŁSW pracowała do czasu przejścia na emeryturę w 1963r.

Jest autorką wielu artykułów, felietonów oraz nowel drukowanych w czasopismach oświatowych i popularno-naukowych, w prasie konspiracyjnej oraz w prasie ludowej.

Uchwałą Rady Państwa Nr O/828 z dnia 28 sierpnia 1959r. została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari.

Źródła:

AZHRL, Akta osob. NK ZSL, nr 15-01 (Suszyńska Maria)

DW UdsKiOR, Imienny spis odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari w latach 1943-1959, s. 202, poz. 1615.

Słownik biograficzny działaczy ruchu ludowego, Warszawa 1989, s. 382.

Przybysz K., Wojtas A., *Bataliony Chłopskie. Geneza i rozwój struktury organizacyjnej*, (t.1), Warszawa 1985, s. 170, 198, 203, 245.

Jędrzejec M., (oprac.), *Twierdzą nam będzie każdy próg. Kobiety ruchu ludowego w walce z hitlerowskim okupantem*, Warszawa 1968, s. 90, 106.

Gmitruk J., Matusak P., Wojdyło W., *Bataliony Chłopskie*, Warszawa 1987, s. 88, 230, 401.

brak By mi odentyl... p. 112
Makmave B w ka partyzandki... s 182

Maria SUSZYŃSKA - MS, 25 III 04

Urodziła się 25 listopada 1906r. w Kiszyniowie w rodzinie robotników rolnych. Jej rodzice pracowali w winnicach i ogrodach w okolicach stolicy Mołdawii. Przez krótki czas dzierżawili winnicę, a potem ogród warzywny. Mimo, że Maria była ich jedynym dzieckiem, żyli w trudnych warunkach. Ukończyła czteroklasową polską szkołę ludową zorganizowaną przy parafii rzymsko-katolickiej przez Polskie Towarzystwo Dobroczynności. Z braku pieniędzy przez kolejne cztery lata nie kontynuowała nauki, mimo, że bardzo tego pragnęła. Z pomocą przyszła jej jedna z nauczycielek szkoły ludowej przy parafii, która wyjeżdżając z Kiszyniowa na stałe do Polski, wyjednała u rodziców zgodę na zabranie Marii ze sobą. Dzięki jej pomocy w roku szkolnym 1922/1923 po egzaminach wstępnych Maria została przyjęta na drugi kurs Preparandy Nauczycielskiej Kuratorium Warszawskiego w Hucie Mińskiej koło Mińska Mazowieckiego. Ponieważ warunki materialne jej opiekunki były również trudne, po ukończeniu kursu wróciła do Kiszyniowa. Wyprosiła jednak od rodziców pieniądze na podróż do Krzemieńca, gdzie pragnęła dalej się kształcić.

Na podstawie świadectwa z ukończenia preparandy nauczycielskiej została przyjęta w roku szkolnym 1923/1924 na pierwszy kurs Seminarium Nauczycielskiego Liceum Krzemienieckiego. Po uzyskaniu pierwszych, wysokich ocen szkolnych przyznano jej stypendium. Łącznie z wynagrodzeniem, jakie otrzymywała za udzielanie korepetycji, wystarczyło jej pieniędzy na życie i naukę w Krzemieńcu.

Po ukończeniu seminarium w 1928r. otrzymała pracę w Liceum Krzemienieckim. Powierzono jej zastępstwa nauczycielskie w szkole ćwiczeń, prowadzenie czytelnicy dziecięcej oraz koła artystycznego młodzieży licealnej. Zainteresowanie działalnością oświatową spowodowało, że jesienią 1929r. rozpoczęła, jako stypendystka Liceum Krzemienieckiego, w charakterze wolnej słuchaczki naukę w Studium Pracy Społeczno-Oświatowej w grupie nauczania dorosłych i młodzieży pracującej Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Miała wykłady m.in. z prof. Heleną Radlińską i Ludwikiem Krzywickim. W październiku 1930 r. otrzymała indeks słuchaczki rzeczywistej. Od 12 listopada 1930 r. do 15 stycznia 1931 r. odbywała praktykę w Komisji Domów Ludowych CTOiKR. Praktyka ta polegała na pracy w biurze i hospicji domów ludowych. Studium ukończyła na podstawie pracy „Działalność Komisji domów Ludowych” z oceną dobrą w 1931r. Otrzymała pracę w Wołyńskim Związku Młodzieży Wiejskiej jako kierownik prac oświatowych. Pracowała tam do 1937r. jako kierowniczka prac oświatowych, następnie jako redaktor pisma związkowego „Młoda Wieś” i sekretarz Związku.

W 1937r. przeniosła się do Warszawy do pracy w Centralnym Komitecie do Spraw Młodzieży Wiejskiej w charakterze inspektora oświatowego. Po reorganizacji tej instytucji objęła kierownictwo w Spółdzielni Wydawniczej „Pomoc Oświatowa”, kontynuującej wydawnictwa w

zakresie przysposobienia rolniczego. Na krótko przed wybuchem wojny redagowała wydawane przez spółdzielnię pismo popularno-naukowe „Na drogach wiedzy”.

W początkach okupacji przebywała głównie w Warszawie. Od listopada 1939r. jej mieszkanie było punktem kolportażu „Biuletynu Informacyjnego”. W 1940r. rozpoczęła współpracę z Kazimierzem Banachem ps. Kamil, który organizował drukarnie „Rocha”. Następnie współpracowała przy redagowaniu pisma „Rocha” – „Ku zwycięstwu”. Jednocześnie pełniła funkcję łączniczki KG BCh. W 1942r. została wysłana przez Kazimierza Banacha na Wołyń dla nawiązania kontaktów z tamtejszymi komórkami „Rocha”. W okręgu VIII (Wołyńskim) BCh zorganizowanym na początku 1943r. pod komendą Zygmunta Rumela, ps. Krzysztof Poręba, objęła funkcję szefa łączności i kolportażu pod pseudonimem „Marta Krzemsza”. W lipcu 1943r. znalazła się z powrotem w Warszawie. W życiorysie napisanym w 1950r. dla potrzeb władz naczelnych ZSL informuje, że wskutek wyjątkowo trudnych warunków, w jakich przebywała na Wołyniu zachorowała, i że z powodu choroby nie brała udziału w konspiracji aż do wybuchu Powstania Warszawskiego. W czasie powstania, we wrześniu, została wywieziona na roboty przymusowe do Rzeszy. Trafiła do obozu Sanzeberg w Cottbus. W obozie tym przebywała do kwietnia 1945 roku. Po wkroczeniu wojsk sowieckich na teren Niemiec i likwidacji obozu wyruszyła na piechotę do Polski. Pod koniec maja, po trwającej około miesiąca wędrówce, dotarła do Warszawy.

We wrześniu 1945r. rozpoczęła pracę w Ludowym Instytucie Oświaty i Kultury, który zorganizował Centralną Poradnię Samokształcenia. Powierzono jej dział prac wydawniczych oraz przygotowanie do publikacji miesięcznika popularno-naukowego „Rzeczy ciekawe”. W 1946r. brała udział w pracach organizacyjnych Chłopskiego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci. Po zakończeniu pracy w Centralnej Poradni Samokształcenia, w latach 1947-1948 pracowała w ChTPW jako kierowniczka działu wydawniczego i redaktorka pisma „Chłopskie Dziecko”. Od chwili powstania ChTPD była członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa, a po połączeniu z Robotniczym Towarzystwem Przyjaciół Dzieci została wybrana do zarządu Głównego TPD. W końcu marca 1948r. została wybrana do zarządu Spółdzielni Wydawniczej „Chłopski Świat” pełniąc funkcję sekretarza Zarządu, następnie wiceprezesa i równocześnie kierownika Wydziału Wydawniczego do końca grudnia 1949r. Po połączeniu SW „Chłopski Świat” ze SW „Wydawnictwo Ludowe” objęła stanowisko wiceprezesa Zarządu Ludowej Spółdzielni Wydawniczej i pozostała na nim do marca 1950r.

Nie wiadomo, czy w okresie 1945-1947 należała do „mikołajczykowskiego” PSL. W cytowanym życiorysie z kwietnia 1950r. podała, że w 1948r. wstąpiła do ZSL. Była też przewodniczącą koła ZSL przy „Chłopskim Świecie” oraz członkiem Prezydium Wydziału Kobięcego NKW ZSL. W okresie tym należała także do Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej i Towarzystwa Przyjaciół Żołnierza.

5/17

Nie wyszła za mąż. Samotnie mieszkała na Pradze na ul. Brzeskiej pod numerem 19. W 1932r. otrzymała wiadomość o śmierci ojca. Kontakt z matką straciła po wybuchu wojny i nie wiedziała nic o jej losie.

Na początku marca 1950r. przestała pełnić funkcję wiceprezesa i członka Zarządu Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. Dzięki wstawiennictwu Kazimierza Banacha otrzymała pracę w Centralnym Związku Spółdzielczym. Pracowała tam do 1951r., a następnie około rok czasu w Centrali Rolniczych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”. W latach 1953-1955 pracowała w Warszawskiej Fabryce Motocykli. Prawdopodobnie w tym okresie usunięto ją z szeregów ZSL. W listopadzie 1956r. Komisja Rehabilitacyjna NK ZSL, w której byli min. Kazimierz Banach i Maria Maniakówna przywróciła Marię Suszyńską, Stanisława Fabijańskiego, Annę Świetlicką oraz innych oficerów Batalionów Chłopskich i zasłużonych ludowców „do życia i działalności w stronnictwie”- jak stwierdzono w protokole nr 5 komisji z 23 listopada 1956r. Już wcześniej, w 1955 roku, pozwolono jej wrócić do pracy w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej jako redaktorce, a następnie kierownicze wydawnictw młodzieżowych. W LSW pracowała do czasu przejścia na emeryturę w 1963r.

Jest autorką wielu artykułów, felietonów oraz nowel drukowanych w czasopismach oświatowych i popularno-naukowych, w prasie konspiracyjnej oraz w prasie ludowej.

Uchwałą Rady Państwa Nr O/828 z dnia 28 sierpnia 1959r. została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari.

Źródła:

Arch. m.st. Warszawy, zespół WWP, syg. 470 (Maria Suszyńska); AZHRL, akta osob. NK ZSL, nr 15-01 (Suszyńska Maria); BKiO KPRP, Imienny spis odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari w latach 1943-1959, s. 193, poz. 1625; Słownik biograficzny działaczy ruchu ludowego, Warszawa 1989, s. 382; Przybysz K., Wojtas A., Bataliony Chłopskie. Geneza i rozwój struktury organizacyjnej. (t.1), Warszawa 1985, s. 170, 198, 203, 245; Jędrzejec M., (oprac.), Twierdzą nam będzie każdy próg. Kobiety ruchu ludowego w walce z hitlerowskim okupantem, Warszawa 1968, s. 90, 106; Gmitruk J., Matusak P., Wojdyło W., Bataliony Chłopskie, Warszawa 1987, s. 88, 230, 401.

SUSZYŃSKA Maria (1906-1981), nauczycielka, działaczka społeczno-oświatowa, od 1940 jako „Marta Krzemcza” oficer łączności Sztabu KG BCh w Warszawie, współredaktorka pisma BCh „Ku zwycięstwu”, w 1943 szef łączności i kolportażu Okręgu VIII Wołyńskiego BCh, więźniarka obozu pracy w Niemczech; po wojnie redaktorka

Maria Suszyńska urodziła się 25 XI 1906 w Kiszyniowie (wówczas Cesarstwo Rosyjskie, obecnie stolica Mołdawii) jako jedyne dziecko robotników rolnych zatrudnionych w Winnicach i ogrodach okolic tego miasta. Maria ukończyła w Kiszyniowie czteroklasową polską szkołę ludową, zorganizowaną przy parafii rzymsko-katolickiej przez Polskie Towarzystwo Dobroczynności, zmuszona z powodu trudnych warunków materialnych do przerwania nauki; po czterech latach przerwy została zabrana przez jedną ze swoich nauczycielek wyjeżdżającą na stałe do Polski. W 1922 zdała do Preparandy Nauczycielskiej Kuratorium Warszawskiego w Mińsku Mazowieckim. Po ukończeniu tej szkoły wyjechała do Krzemieńca, gdzie w 1928 ukończyła Seminarium Nauczycielskie utrzymując się ze stypendium za dobrą naukę i z udzielania korepetycji. Po rocznej pracy nauczycielskiej w szkole ćwiczeń i w kole artystycznym młodzieży licealnej tej uczelni, podjęła w Warszawie w charakterze najpierw wolnej słuchaczki, potem słuchaczki rzeczywistej, naukę w Studium Pracy Społeczno-Oświatowej WWP, prowadzonym przez prof. Helenę Radlińską. Po odbyciu praktyki studenckiej w Komisji Domów Ludowych ukończyła studia w 1931 i rozpoczęła pracę w Wołyńskim Związku Młodzieży Wiejskiej jako kierowniczka prac oświatowych, następnie jako redaktorka pisma „Młoda Wieś” i sekretarka Związku. Od 1937 pracowała w Warszawie w Centralnym Komitecie do Spraw Młodzieży Wiejskiej w charakterze inspektora oświatowego, potem kierowniczki Spółdzielni Wydawniczej „Pomoc Oświatowa” i redakcji pisma popularno-naukowego „Na drogach wiedzy”.

W początkach okupacji, od listopada 1939, jej mieszkanie warszawskie było punktem kontaktowym i kolportażu prasy SL „Roch” i BCh; od 1940 jako „Marta Krzemcza” działała w łączności KG BCh, współpracując z K. Banachem ps. „Kamil” przy organizacji drukarni SL „Roch” i redakcji pisma „Ku zwycięstwu”. W 1942 oddelegowana przez K. Banacha na Wołyń pełniła w bardzo trudnych warunkach funkcję szefa łączności i kolportażu Okręgu VIII BCh. W lipcu 1943 schorowana powróciła do Warszawy nie uczestnicząc w konspiracji. W Powstaniu, we wrześniu 1944, została wywieziona na roboty przymusowe do Rzeszy, do obozu pracy Sanzeberg w Cottbus (na Łużycach). Tam przebywała do kwietnia 1945 i po wejściu wojsk radzieckich piechotą dotarła pod koniec maja tr. do Warszawy.

I/1/19

Maria Suszyńska Uchwałą Rady Państwa Nr 0/828 z 28 VIII 1959 za *zastugi położone w walce z hitlerowskim okupantem* została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego *Virtuti Militari*. Była także odznaczona Krzyżem Partyzanckim.

Po wojnie od września 1945 rozpoczęła pracę w Ludowym Instytucie Oświaty i Kultury; w jego Centralnej Poradni Samokształcenia prowadziła dział prac wydawniczych przygotowując do publikacji miesięcznik popularno-naukowy „Rzeczy ciekawe”; brała udział w organizowaniu Chłopskiego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, późniejszego Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, jako członek Zarządu Głównego, kierowniczką jego działu wydawniczego i redaktorka pisma „Chłopskie Dziecko”. Od marca 1948, wstąpiwszy do ZSL, była sekretarzem zarządu Spółdzielni Wydawniczej „Chłopski Świat”, a w 1950 wiceprezesem Zarządu Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. Była też przewodniczącą koła ZSL przy „Chłopskim Świecie” oraz członkiem Prezydium Wydziału Kobięcego NKW ZSL. Należała także do Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej i Towarzystwa Przyjaciół Żołnierza. Od 1950, przestawszy pełnić funkcję wiceprezesa i członka Zarządu Ludowej Spółdzielni Wydawniczej, pracowała kolejno w Centralnym Związku Spółdzielczym, w Centrali Rolniczych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” i w Warszawskiej Fabryce Motocykli. Prawdopodobnie w tym okresie usunięto ją z szeregów ZSL, ale w 1956 Komisja Rehabilitacyjna NK ZSL, w składzie której byli m.in. K. Banach i M. Maniakówna (VM), przywróciła ją oraz innych oficerów BCh i zasłużonych ludowców „do życia i działalności stronnictwie”- jak stwierdzono w protokole nr 5 komisji z 23 XI 1956. Odtąd pracowała ponownie w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej jako redaktorka a następnie kierowniczka wydawnictw młodzieżowych aż do emerytury w 1963. Maria Suszyńska jest autorką wielu artykułów, felietonów oraz nowel drukowanych w czasopiśmie oświatowych i popularno-naukowych, w prasie konspiracyjnej oraz w prasie ludowej. Rodziny nie założyła, mieszkała samotnie na Pradze. Zmarła 23 IX 1981 w Warszawie, pochowana na Cmentarzu Komunalnym Północnym.

H.D.K.
27/10/06
Kongres
wiedu.
7-5-5
odbył się
27/10/06
1949

APAK, T. 3668/WSK (tamże materiały od M. Biernackiej); APm.st.W, zespół WWP, sygn. 470 (Suszyńska M.); AZHRL, ao. NK ZSL, nr 15-01; BKiOKPRP, Im. spis VM PRL 1, s. 193, poz. 1625; Banach K., *Z dziejów Batalionów Chłopskich*, Warszawa 1968, passim; *By nie odeszły...*, s. 112; *Epitafium*, s. 3; Gmitruk J., Matusak P., Wojdyło W., *Bataliony Chłopskie*, Warszawa 1987, s. 88, 230, 401; Jędrzejec, *Twierdzą nam będzie...*, s. 90, 106; Matusowa, *Na partyzancki...*, s. 182;

3/4/10

Przybysz K., Wojtas A., *Bataliony Chłopskie. Geneza i rozwój struktury organizacyjnej*, t.1, Warszawa 1985, s. 170, 198, 203, 245; *Sł. Działaczy Ruchu Lud...*, s. 382; *Służba Polek...*, cz. 2, s. 309; *Sylwetki kobiet-żołnierzy*, t. 1, Toruń 2003, s. 280, 281, 282; Wesołowski, *PRL. Kaw. VM...*, s. 84.

Oprac. E2 i D.kw. 2
użyciem prof. M. Bieweckiej

D.Kw. 28 III *Biogram oprac. przez E2; D.Kw.* *do III t. „Stawimie UM kobiet” got. 4/05* *1 kom. D.Kw.* *1/4/11*

SUSZYŃSKA Maria (1906-1981), nauczycielka, działaczka społeczno-oświatowa, od 1940 jako „Marta Krzemcza” oficer łączności Sztabu KG BCh w Warszawie, współredaktorka pisma BCh „Ku zwycięstwu”, w 1943 szef łączności i kolportażu Okręgu VIII Wołyńskiego BCh, więźniarka obozu pracy w Niemczech; po wojnie redaktorka

Maria Suszyńska urodziła się 25 XI 1906 w Kiszyniowie (wówczas Cesarstwo Rosyjskie, obecnie stolica Mołdawii) jako jedyne dziecko robotników rolnych zatrudnionych w winnicach i ogrodach okolic tego miasta. Maria ukończyła w Kiszyniowie czteroklasową polską szkołę ludową, zorganizowaną przy parafii rzymsko-katolickiej przez Polskie Towarzystwo Dobroczynności, zmuszona z powodu trudnych warunków materialnych do przerwania nauki; po czterech latach przerwy została zabrana przez jedną ze swoich nauczycielek wyjeżdżającą na stałe do Polski. W 1922 zdała do Preparandy Nauczycielskiej Kuratorium Warszawskiego w Mińsku Mazowieckim. Po ukończeniu tej szkoły wyjechała do Krzemieńca, gdzie w 1928 ukończyła Seminarium Nauczycielskie utrzymując się ze stypendium za dobrą naukę i z udzielania korepetycji. Po rocznej pracy nauczycielskiej w szkole ćwiczeń i w kole artystycznym młodzieży licealnej tej uczelni, podjęła w Warszawie w charakterze najpierw wolnej słuchaczki, potem słuchaczki rzeczywistej, naukę w Studium Pracy Społeczno-Oświatowej WWP, prowadzonym przez prof. Helenę Radlińską. Po odbyciu praktyki studenckiej w Komisji Domów Ludowych ukończyła studia w 1931 i rozpoczęła pracę w Wołyńskim Związku Młodzieży Wiejskiej jako kierowniczka prac oświatowych, następnie jako redaktorka pisma „Młoda Wieś” i sekretarka Związku. Od 1937 pracowała w Warszawie w Centralnym Komitecie do Spraw Młodzieży Wiejskiej w charakterze inspektora oświatowego, potem kierowniczki Spółdzielni Wydawniczej „Pomoc Oświatowa” i redakcji pisma popularno-naukowego „Na drogach wiedzy”.

W początkach okupacji, od listopada 1939, jej mieszkanie warszawskie było punktem kontaktowym i kolportażu prasy SL „Roch” i BCh; od 1940 jako „Marta Krzemcza” działała w łączności KG BCh, współpracując z K. Banachem ps. „Kamil” przy organizacji drukarni SL „Roch” i redakcji pisma „Ku zwycięstwu”. W 1942 oddelegowana przez K. Banacha na Wołyń pełniła w bardzo trudnych warunkach funkcję szefa łączności i kolportażu Okręgu VIII BCh. W lipcu 1943 schorowana powróciła do Warszawy nie uczestnicząc w konspiracji. W Powstaniu, we wrześniu 1944, została wywieziona na roboty przymusowe do Rzeszy, do obozu pracy Sanzeberg w Cottbus (na Łużycach). Tam przebywała do kwietnia 1945 i po wejściu wojsk radzieckich piechotą dotarła pod koniec maja tr. do Warszawy.

1 kom. D.Kw.

I/112

Maria Suszyńska Uchwałą Rady Państwa Nr 0/828 z 28 VIII 1959 *za zasługi położone w walce z hitlerowskim okupantem* została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari. Była także odznaczona Krzyżem Partyzanckim.

Po wojnie od września 1945 rozpoczęła pracę w Ludowym Instytucie Oświaty i Kultury; w jego Centralnej Poradni Samokształcenia prowadziła dział prac wydawniczych przygotowując do publikacji miesięcznik popularno-naukowy „Rzeczy ciekawe”; brała udział w organizowaniu Chłopskiego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, późniejszego Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, jako członek Zarządu Głównego, kierowniczka jego działu wydawniczego i redaktorka pisma „Chłopskie Dziecko”. Od marca 1948, wstąpiwszy do ZSL, była sekretarzem zarządu Spółdzielni Wydawniczej „Chłopski Świat”, a w 1950 wiceprezesem Zarządu Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. Była też przewodniczącą koła ZSL przy „Chłopskim Świecie” oraz członkiem Prezydium Wydziału Kobiecego NKW ZSL. Należała także do Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej i Towarzystwa Przyjaciół Żołnierza. Od 1950, przestawszy pełnić funkcję wiceprezesa i członka Zarządu Ludowej Spółdzielni Wydawniczej, pracowała kolejno w Centralnym Związku Spółdzielczym, Centrali Rolniczych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” i w Warszawskiej Fabryce Motocykli. Prawdopodobnie w tym okresie usunięto ją z szeregów ZSL, ale w 1956 Komisja Rehabilitacyjna NK ZSL, w składzie której byli m.in. K. Banach i M. Maniakówna (VM), przywróciła ją oraz innych oficerów BCH i zasłużonych ludowców „do życia i działalności w stronnictwie”- jak stwierdzono w protokóle nr 5 komisji z 23 XI 1956. Odtąd pracowała ponownie w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej jako redaktorka a następnie kierowniczka wydawnictw młodzieżowych aż do emerytury w 1963. Maria Suszyńska jest autorką wielu artykułów, felietonów oraz nowel drukowanych w czasopismach oświatowych i popularno-naukowych, w prasie konspiracyjnej oraz w prasie ludowej. Rodziny nie założyła, mieszkała samotnie na Pradze. Zmarła 23 IX 1981 w Warszawie, pochowana na Cmentarzu Komunalnym Północnym.

13
D.k.

D.k.

APAK, T. 3668/WSK (tamże materiały od M. Biernackiej); APm.st.W, zespół WWP, sygn. 470 (Suszyńska M.); AZHRL, ao. NK ZSL, nr 15-01; BKiOKPRP, Im. spis VM PRL 1, s. 193, poz. 1625;

Banach K., *Z dziejów Batalionów Chłopskich*, Warszawa 1968, passim; *By nie odeszły...*, s. 112; *Epitafium*, s. 3; Gmitruk J., Matusak P., Wojdyło W., *Bataliony Chłopskie*, Warszawa 1987, s. 88, 230, 401; Jędrzejec, *Twierdzą nam będzie...*, s. 90, 106; Matusowa, *Na partyzancki...*, s. 182; Przybysz K., Wojtas A., *Bataliony Chłopskie. Geneza i rozwój struktury organizacyjnej*, t.1, Warszawa 1985, s. 170, 198, 203, 245; *Sł. Działaczy Ruchu Lud...*, s. 382; *Służba Polek...*, cz. 2, s. 309; *Sylwetki kobiet-żołnierzy*, t. 1, Toruń 2003, s. 280, 281, 282; Wesołowski, *PRL. Kaw. VM...*, s. 84.

Biogram oprac. przez D.K. do "Polskiego Słownika Biograficznego"
w 2008 r. | korekta miesiąc D.K. | I/1/14

Suszyńska Maria, pseud. Marta, Marta Krzemcza (Krzemsza), (1906-1981), publicystka, działaczka społeczna, żołnierz Batalionów Chłopskich.

Ur. 25 XI w Kiszyniowie, była jedyną córką Józefa, robotnika rolnego.

Po ukończeniu czteroklasowej szkoły ludowej prowadzonej przez Polskie Tow. Dobroczynności w Kiszyniowie S. przyjechała do Polski i w r. 1922 uczęszczała na drugi kurs Preparandy Nauczycielskiej Kuratorium Warszawskiego w Hucie Mińskiej (pow. miński). Od r. 1923 dzięki stypendium i korepetycjom uczyła się w seminarium nauczycielskim przy Liceum Krzemienieckim. Potem od r. 1928 była tam zastępcą nauczyciela w jego szkole ćwiczeń; prowadziła czytelnię dla dzieci i licealne koło artystyczne. Gdy Liceum przyznało jej stypendium, jesienią 1929 rozpoczęła naukę w grupie nauczania dorosłych i młodzieży pracującej Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Od listopada 1930 odbywała praktykę w Komisji Domów Ludowych Centralnego Tow. Organizacji i Kółek Rolniczych. Po ukończeniu Studium w r. 1931 podjęła pracę na Wołyniu w skupiającym Polaków i Ukraińców Wołyńskim Związku Młodzieży Wiejskiej; kierowała tam pracami oświatowymi, a następnie jako sekretarz Związku redagowała jego dwutygodnik „Młoda Wieś” wydawany w Równem i Łucku. W r. 1937 wróciła do Warszawy, gdzie pracowała jako inspektor oświatowy w Centralnym Komitecie ds. Młodzieży Wiejskiej; po jego przekształceniu w Spółdzielnię Wydawniczą «Pomoc Oświatowa» objęła jej kierownictwo. Od stycznia 1939 wraz z Piotrem Banaczkowskim redagowała organ Spółdzielni, warszawski miesięcznik „Na drogach wiedzy”.

Od początku okupacji niemieckiej [była] [S.] czynna w konspiracji. W listopadzie 1939 rozpoczęła kolportaż „Biuletynu Informacyjnego”, tygodnika „Służby Zwycięstwu Polski”. W r. 1940 wstąpiła do Stronnictwa Ludowego «Roch» i w jego organizacji zbrojnej Straż Chłopska (od wiosny 1941 – BCh) była łączniczką Komendy Głównej. Współorganizowała tajną drukarnię Stronnictwa oraz kontynuowała kolportaż podziemnej prasy. Od listopada 1941 z Kazimierzem Banachem, a od lipca 1942 z Tadeuszem Rekiem, redagowała czasopismo ludowe „Ku zwycięstwu” (od sierpnia t.r. „Przez walkę do zwycięstwa”). Oddelegowana w poł. t.r. z polecenia Banacha na Wołyń, redagowała od grudnia w Różynie (pow. kowelski) miesięcznik BCh „Polska zwycięży”. Po utworzeniu na Wołyniu, w styczniu 1943, m.in. przez Zygmunta Rumela Komendy Okręgu VIII BCh kierowała jego łącznością i kolportażem. Od marca t.r.

H dziełeczeni ukraińskimi / przeważnie wychowankami
uniwersytetu ludowego w Różynie I/1/15

redagowała wraz z Ukraińcami kolejny miesięcznik BCh wydawany w Różynie „Współdziałanie”. Z powodu choroby wróciła w lipcu do Warszawy i zakończyła działalność konspiracyjną. W trakcie powstania warszawskiego została we wrześniu 1944 wywieziona do obozu pracy Sanzeberg w Cottbus; przebywała tam do oswobodzenia przez Armię Czerwoną w kwietniu 1945. w języku ukraińskim -

Pod koniec maja 1945 wróciła [S.] do Warszawy i we wrześniu rozpoczęła pracę w dziale wydawniczym Centralnej Poradni Samokształcenia przy Ludowym Inst. Oświaty i Kultury. Redagowała wydawany przez Poradnię warszawski miesięcznik „Rzeczy Ciekawe”; opublikowała w nim m.in. *Sylwetki pisarzy ludowych* (1947 nr 4, 6, 9) o Jakubie Bojce, Ferdynandzie Kurasiu i Franciszku Magrysiu. Była współzałożycielką utworzonego w r. 1946 Chłopskiego Tow. Przyjaciół Dzieci; weszła w skład jego Zarządu Głównego i kierowała jego działem wydawniczym. Opublikowała sprawozdanie *Z działalności Chłopskiego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci* (W. 1946). Redagowała wydawany przez Towarzystwo warszawski kwartalnik „Chłopskie Dziecko”, ogłaszając też na jego łamach artykuły o pracy oświatowej wśród dzieci wiejskich, m.in. *Nasze zadania* (1947 nr 1) i *Ku czemu zmierzamy w naszej pracy wychowawczej* (1948 nr 2). Pod koniec marca 1948 weszła w skład zarządu i została sekretarzem Spółdzielni Wydawniczej «Chłopski Świat»; następnie była w niej kierownikiem działu wydawniczego i wiceprezesem. Po połączeniu Chłopskiego Tow. Przyjaciół Dzieci z Robotniczym Tow. Przyjaciół Dzieci i powstaniu w czerwcu 1949 Tow. Przyjaciół Dzieci pozostała w jego Zarządzie Głównym, a po połączeniu Spółdzielni Wydawniczej «Chłopski Świat» ze Spółdzielnią Wydawniczą «Wydawnictwo Ludowe» i powstaniu w r. 1949 Ludowej Spółdzielni Wydawniczej (LSW) zachowała w niej do marca 1950 stanowisko wiceprezesa. Wstąpiła do powstałego 29 XI 1949 Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (ZSL) i w jego Naczelnym Komitecie Wykonawczym weszła do Prezydium Wydz. Kobiecego. Od marca 1950 do r. 1951 pracowała w Centralnym Związku Spółdzielczym, a następnie w Centrali Rolniczych Spółdzielni «Samopomoc Chłopska». Podczas czystek została w r. 1953 usunięta z ZSL i wyrzucona z pracy; zatrudniła się wtedy w Warszawskiej Fabryce Motocykli. W trakcie «odwilży» wróciła w r. 1955 do pracy redaktora w LSW, a po przełomie politycznym w październiku 1956 przyjęto ją ponownie do ZSL. F przez około rok
w Stalimow-
skich
H 3
F w 1953
H 3

(decyzje Komisji Rehabilitacyjnej NK ZSL 2 23 XI 1956.)

1/1/16

młodzieżowych. W r. 1963 przeszła na emeryturę. Zmarła 23 IX 1981 w Warszawie, została pochowana na cmentarzu Komunalnym Północnym. Była odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari (1959) oraz Krzyżem Partyzanckim.

Rodziny S. nie założyła.

Wojennego

Giza S., Ruch ludowy w prasie Polski Ludowej 1944-1967. Materiały bibliograficzne, W. 1970; Mioduchowska M., Materiały do bibliografii historii ruchu ludowego w latach 1864-1974, W. 1979; Słownik biograficzny działaczy ruchu ludowego, W. 1989; Wesołowski Z. P., Polska Rzeczpospolita Ludowa. Kawalerowie Orderu Virtuti Militari, Miami 1992; - Banach K., Z dziejów Batalionów Chłopskich, W. 1968; Gmitruk J. i in., Bataliony Chłopskie, W. 1987; Jędrzejec M., Twierdzą nam będzie każdy próg. Kobiety ruchu ludowego w walce z hitlerowskim okupantem, W. 1968; Lewandowska S., Polska konspiracyjna prasa informacyjno-polityczna 1935-1945, W. 1982; taż, Prasa okupowanej Warszawy 1939-1945, W. 1992; Matusowa B., Na partyzancki poszły bój..., W. 1970; taż, Udział kobiet w wydawaniu i kolportowaniu tajnej prasy (SL «Roch» i AK), w: By nie odeszły w mrok zapomnienia. Udział kobiet polskich w II wojnie światowej, W. 1976; Przybysz K., Wojtas A., Bataliony Chłopskie. Geneza i rozwój struktury organizacyjnej, W. 1985 I; Romanowski W., ZWZ-AK na Wołyniu 1939-1944, L. 1993; - AP m. stoł. W.: zespół WWP, sygn. 470; Arch. Zakł. Hist. Ruchu Lud. w W.: Akta osobowe NK ZSL, nr 15-01 (fot.); Fundacja „Arch. i Muz. Pomor. AK oraz Wojsk. Służby Kobiet” w Tor.: sygn. 3668/WSK (teczka osobowa); Kancelaria Prezydenta RP w W.: Biuro Kadr i Odznaczeń, Imienny spis odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari w l. 1943-59 s. 193 poz. 1625.

Dorota Kromp

I/2 Dokumenty

- Dokumenty z Zakładu Historii Ruchu Ludowego, W-wa 1950,
 - protokół posiedzenia Komisji Rehabilitacyjnej
 - pismo i notatka dot. podjęcia pracy przez M. Suszyńską w C 2 S
 - życiorys M. Suszyńskiej
rkps, kopia, k. 4, s. 1-4
- Nazwisko: Suszyńska Maria, ujęte [w] „Imienny spis odznaczonych orderem wojennym wirtuti Militari w latach 1943-1959, poz. 1615 Udsk: OR Departament Wojskowy, Wydział II, rkps, kopia, k. 1, s. 5.

Problemit nr 5

ponieważ Kom. Rehabilit. NK ZSL z dn. 23. XI. 50.

obecni: K. Baruch, M. Mamiakowa, A. Kuczech, S. Zuzijko.

Sprawy rehabilit.:

- a) Józefa Białucha
- b) Stanisława Fabijanidzkiego
- c) Mieczysława Miśkiewicza
- d) Henryka Świątkiewicza
- e) Marii Incepridzkiej
- f) Józefa Moszy.

Komisyjny raport z kol. Mamiakowej
do prezydenta ZW/W. Wskazywanie na jej pracę
do życia i działalności w Skonnicach.

~~załącznik~~

Pismo kierow. Wsch. Perrow. NKW ZSL
poprosiło polecić M. Incepridzkiej o pracę w Dziale
Instrukcyjnym Korespondencyjnym CZS.

data wydania 2.05.1950 r.

Można z dnia 28.04.1950 r. (W-w)

traciła zwyczajność w kol. Frelke Klemens
z CZS-u i zaprosiła jej pracę tam w skom. kier. referatu
badania metody nauki w biurze (dzielnice?) korespondencyjnej
korespondencyjnej CZS-u. Rozmowa była już w tej
sprawie z kol. Wycechem i z dep. CZS-u mającym opinię
niezbyt dobrą. Polecono jej zbierać podanie i przygotować
NKW ZSL.

W dn. 27.04.50. kol. sekretarza Barucha polecił jej
przygotować podanie.

1 dz. 1754 WSK-412/07

Notatka z dnia 3. IV. 1950r.

1/2/2 2

Wyucz
z udziałem sekretarza Gromady z powiatu ostyńskiego
w dniu 8. III. 1950r.

.... Na skutek utygnięcia z Zurydu L. S. W.
kol. Suropińskiego - zlecie: Przewodni L. S. W.
określone na jej miejsce kol. Kotena.

Zyciorys.

Ur. ~~Ki~~ Kinyriów, 25. 11. 1906.

Rodzina pracowała w Winnicy i w podwórku.

Pan Kinyriów miał olbrzymie ilości Winnicy, a potem ogrodnictwo w tym samym miejscu se było jedynym rodzajem uprawy trzuskawki.

Ukończył podstawowe 4-let. polskie szkoły ludowe w Zurydu.

Pracował w Polimie Tow. Dobroczynności.

Po jej skoni. w latach 1918-22 uczył się w domu i bawił się muzyką.

Z pomocą prawnika mencińskiego tej szkoły, którym wypracował z Kinyriowa na statek do Polimie, wyjechał do wólczańskiego zurydu na jej wyjazd wraz z żoną i post jej opieki.

Dzięki tej pomocy w r. szkol. 1922/23 po egz. wstąpił do szkoły przytułku na drodze kasy preparatów mencińskiego w klasie Miodowej (paw. Miódka Mar.). Po ukończeniu warunku mater. swojej opieki. był również traktowany do Kinyriowa do wólczańskiego. Wyjechał pod koniec roku z żoną i post jej opieki i pojechał do Kinyriowa.

Na podst. świad. z udziałem preparatów mencińskiego do szkoły przytułku w r. szkol. 23/24 na pierwszy kurs seminarium mencińskiego w Kinyriowie. Po ukończeniu pierwszego okresu nauk był przygotowany do hipotek, który Tytuł z wypracowaniem jako student. w notkach. Konepetygi. uwzględn. Skon. Seminar. w 1928r.

W r. szkol. 1928/29 pracował w Liceum Kinyriowskim.

Powierzone jej zadania naukowe w szkole
ciężki, prowadzenie cyfelnicy dzieciom i
młodzieży liceum.

Zainteresowana pracami ~~antropologicznymi~~ orientacyjnymi
w r. 1929/30 jako stypendyistka Liceum Kemińskich
wspierała studia na Wydz. Pedagogicznym Włochy Wiedeńskiej
Polskiej jako studentka Studium Pracy Społeczno-Orientacyjnej,
obceniła okres nauki w ~~Wiedniu~~ dowodząc i ~~innowacyjnej~~
pracy. Studium ukon. w 1931r. i wprost pracy
w Wotynskim Związku Młodzieży Włoskiej jako kierownik
prac orientacyjnych. Prace tam do 1937r. jako kier. prac orient.
realizacja pierwsza zierskowskiego i kierownictwo opisy.

W 1937r. przenieść się do W-ny i przenieść w Centralny
Komitet do Spraw Młodzieży Włoskiej w charakterze inspektora
orientacyjnego. Po reorg. tej instytucji objęła kierownictwo
w Spółdzielni Wydawniczej "Pomoc Orientowa", kontynuując
wydawnicze w zakresie pracy i ~~innowacyjnej~~ robót.
Na krótko przed wybuchem wojny reorganizacja wydawniczej
przeorganizacji pierwsza populacja - ~~innowacyjnej~~ "Na drodze
wiedzy".

W trakcie okupacji przeb. w W-ku. Od XI. 39. jej
urzędem było pismo kulturalne "Biuletyn Informacyjny".

W 1940r. współpracę wzięła z K. Baranem ps. Kamil
który organizował ~~innowacyjnej~~ "Roch". Następnie współpracowała
w redakcji "Roch" wydawniczej "Roch" "Kierownicy".
W 1942r. była delegowaną przez Barana na Wotyn
dla nawiązania kontaktów z tamtejszymi komsolami "Roch".
Wskazywała wyist. funkcje w ramach tamtejszego ~~innowacyjnej~~
zachowania i ~~innowacyjnej~~ do W-ny. w lipcu 1943r.

Wskazywała ~~innowacyjnej~~ w pracy konspir. ~~innowacyjnej~~
W czasie powst. wzięła we wzięcia ~~innowacyjnej~~ na roboty
do Niemiec. Przebywała w ~~innowacyjnej~~ Sanzeberg w Cottbus
do kwietnia 1945r.

Po wkroczeniu wojsk rad. na teren Niemiec ~~innowacyjnej~~
przejechała do Polski. W ~~innowacyjnej~~ znalazła się w maju 1945r.

W ~~innowacyjnej~~ 1945r. wzięła pracę w ~~innowacyjnej~~ Instytucji
Orientalistyki i Kultury, której zorganizowała Centralny

Pomocny Samokształcenia. Po przenoszeniu jej do nr 1/2/4⁴
pnie wyolawianych oim rozprowadzanie mniszanki
populans - naukowy "Pracy ciekawej".

W r. 1446. była wstąpiła w pracach organizacyjnych
na Chłopięcego Tow. Przejm. Druka, w którym uczestniczy
po r. 1446. w Centr. Prace Samokształcenia. w t. 47-48
pracowała prowadzić drut wyolawianych i redagując piśmie
"Chłopięcy Druk". Od chwili powstania Chłopięcego
Tow. Przejm. Druka była członkiem Zarządu Egzaminacyjnego,
a po powstaniu z R.T.P.D. została wybrana do
ZG TP.D.

W lutym 1448 r. wybrana do Zarządu Spółdzielni
Wyolawianych "Chłopięcy Świat" pełniła funkcję sekretarza
Zarządu, uczestniczyła wiceprezesa i równocześnie kierowała
Wyolawianymi do kon. XII 1448 r.

Po powstaniu S.W. "Chłopięcy Świat" ze Spółt.
Wyolawianych "Wyolawianych o Siedem" w stanach
wiceprezesa Zarządu Ludowej Spółt. Wyolawianych przenie
do kon. III 1450 r.

Jest samodzielną. Przekazywała mi.

Wieloletni o imieniu ojca otrzymała w 1432 r.
Kontakty z innymi stowarzyszeniami po wybuchu wojny
i otrzymała mi mi mi o jej kon.

Jest członkiem ZSL. W 1448 r. wstąpiła
do ochotniczego PSL. W latach PSL pracowała
Wyolawianych "Chłopięcy Świat" pełniła obow. prowadzącego
Klub. Była członkiem Prezydium Wyolawianych Kobiecych
NKW PSL. Jest członkiem Tow. Przejm. Pokle-Rudnicka
i Towarzystwa Przejm. Zeternem.

W-wa, dn. 27. IV. 1450 r.

podpis
M. Szymanki.

adres: W-wa, Praga, ul. Brzeska 19m G.

1/2/15

10798		SUSZYŃSKA	MARIA	C. JÓZEFA	25.11.1906	BCH		PRL1
-------	--	-----------	-------	-----------	------------	-----	--	------

SUSZYŃSKA Maria, c. Józefa, ur. 25. 11. 1906r.

Uchwała Rady Państwa Nr 0/828 z dnia 28. 08. 1959r.

Za zasługi położone w walkach z hitlerowskim okupantem.

*„Imienny spis odznaczonych orderem wojennym Virtuti Militari w latach 1943 – 1959” s.202, poz.1615.
UdsKiOR, Departament Wojskowy, Wydział II.*

l. dz. 1754 / WSK - 412 / 07

II Materiały uzupełniające relację

- Suszyńska Maria [biogram] w: „Stownik biograficzny działaczy ruchu ludowego, W-wa 1989, kopia, k.l.s.1
- Suszyńska Maria - biogram przystany przez M. Biewacką [b-d-], ryps, kopia, k.2, s. 2-3. Uwagi E. Zawackiej r.kps.

Słownik biograficzny oświatarzy ruchu ludowego
w-wa 1989 r. Bg - cytelnia 4234 III/1 382

demickiej Młodzieży Ludowej. 1934-39 wykładowca historii w uniwersytetach lud. na Wołyniu, początkowo w Michalówce, później w Różnicy, od wiosny 1938 kierownik tej placówki. Równocześnie aktywny działacz Wołyńskiego Związku Młodzieży Wiejskiej. Zabiegał o utworzenie uniwersytetu lud. na Podhalu. Po wybuchu II wojny świat. powrócił w Krakowskie, gdzie w V 1940 został aresztowany przez Niemców i wywieziony na przymusowe roboty w Sudety. Po nieudanej próbie ucieczki i ponownym skierowaniu do pracy przymusowej udało mu się zbiec, i przez Pragę (Czechy), powrócić na Podhale. Po raz trzeci aresztowany w Suche i osadzony w więzieniu w Cieszynie. Zwolniony 14 V 1941, przybył na Podhale, gdzie z jego inicjatywy i pod jego kierownictwem powstała wkrótce podziemna organizacja lud. p.n. Konfederacja Tatrzańska. Współredaktor konspiracyjnych czasopism - organów Konfederacji: „Wiadomości Polskie”, „Na Placówce”, „Sygnały”; współredaktor dywersyjnego pisma „Der Freie Deutsche”. 31 I 1942 aresztowany, więziony w „Palace” w Zakopanem, w Tarnowie, nast. wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Swoje utwory drukował m.in. w prasie krakowskiej i śląskiej, także w warszawskim „Marcholcie”.

Niektóre jego wiersze ukazały się w tomie *Poezja Młodego Podhala* (1937). W 1966 Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza wydała jego *Utwory zebrane*.

SUSZYŃSKA MARIA, ps. Marta Krzeczka, nauczycielka, publicystka; ur. 25 XI 1906 w Kiszyńowie (obecnie ZSRR), w rodzinie robotniczej, zm. 23 IX 1981 w Warszawie.

Ukończyła Seminarium Nauczycielskie Liceum Krzemienieckiego, 1928-29 nauczycielka szkoły ćwiczeń tego liceum. Po ukończeniu Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, kierowała pracami oświat. Wołyńskiego Związku Młodzieży Wiejskiej, będąc równocześnie sekretarzem Zarządu oraz redaktorem pism związku „Młoda Wieś”. 1938-39 kierownik Zarządu Spółdzielni Wydawniczej „Pomoc Oświatowa” w Warszawie, specjalizującej się w wydawaniu książek, broszur i czasopism z przysposobienia rol. młodzieży wiejskiej. Podczas okupacji hitler. łączniczka Komendy Głównej Batalionów Chłopskich i redaktor-

ka „Ku zwycięstwu”; w jej mieszkaniu mieścił się punkt kontaktowy i kolportażu prasy SL „Roch” i BCh. Od 1942 szef łączności i propagandy Komendy Okręgu BCh Wolyń. Podczas Powstania Warszawskiego wywieziona na przymusowe roboty do obozu w Cottbus. Do kraju wróciła w V 1945. Pracowała w Centralnej Poradni Samokształcenia przy Ludowym Instytucie Oświaty i Kultury jako kierownik działu wydawniczego i redaktor naczelny „Rzeczy Ciekawych”, nast. w Chłopskim Towarzystwie Przyjaciół Dzieci jako kierownik działu wydawniczego i redaktor naczelny pisma „Chłopskie Dziecko”, 1948 jako sekretarz i wiceprezes zarządu Spółdzielni Wydawniczej „Chłopski Świat”. 1950-51 pracowała w Centralnym Związku Spółdzielczym, nast. Centrali Rolniczych Spółdzielni, „Samopomoc Chłopska”. 1953-55 w Warszawskiej Fabryce „Motocykli”. 1955-63 redaktor, nast. kierownik redakcji wydawnictw młodzieżowych w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej.

Autorka wielu artykułów, felietonów i nowel drukowanych m.in. w centralnych czasopismach oświat. i popularnonaukowych, w prasie konspiracyjnej oraz w prasie lud. Czł. Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego.

Odznaczona Srebrnym Krzyżem Orderu Wirtuti Militari i Krzyżem Partyzanckim.

SWOROWSKI FELIKS, ps. Swor, publicysta; ur. 18 I 1913 w Gluchowie, pow. Krotoszyn, w rodzinie chłopskiej, zm. 19 IX 1939 w Puszczy Kampińskiej k. Warszawy.

1932 ukończył gimnazjum w Jarocinie. Po zdaniu matury podjął pracę zarobkową, studiując równocześnie filologię polską na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu. 1934-35 odbył służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie. 1937 mianowany ppor. rezerwy WP. Po powrocie z wojska, prócz pracy zawodowej, rozpoczął jesienią 1935 studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego; równocześnie podjął działalność w Związku Młodzieży Wiejskiej w Poznaniu i w Polskiej Akademickiej Młodzieży Ludowej. Od XI 1936 sekretarz Zarządu Wielkopolskiego ZMW w Poznaniu i czł. Komitetu Redakcyjnego miesięcznika „Spolem”, organu tego związku; współpracownik „Gazety Grudziądzkiej”; na łamach tych pism publikował liczne artykuły o tematyce kult. i społ.-polit. W 1937 jeden ze współorganizatorów, później wykładowca wicjowego Uniwersytetu Ludowego im. Jana Kasprzowicza w Nietązkowie, pow. Kościan. Od 1936 czł. Stronnictwa Ludowego, z polecenia władz naczelnych wyjeżdżał na Wołyń, w Lubelskie, Kieleckie i Warszawskie w sprawach związanych z przygotowaniem do strajku chłopskiego. W 1937 pomagał Adamowi Łażewskiemu w obsłudze drukarni strajkowej w Poznaniu i w kolportażu wydawnictw strajkowych. Nast. oddelegowany na Pomorze do pracy w „Gazecie Grudziądzkiej” i „Gońcu Nadwiślańskim”; publikował na ich łamach liczne artykuły (podpiswane ps. Swor). Na przełomie 1938/39 wrócił do Poznania, dokąd przeniesiono niebawem redakcję „Gazety Grudziądzkiej”. Od XII 1937 zca czł., w 1939 czł. Zarządu Głównego Związku Młodzieży

Maria Suszyńska

Feliks Sworowski

Przebieg M. Biewełowej (to tekst przepisany ze "St. Dziecięcy" młody lud.)
Suszyńska Maria, ps. "Marta", "Krzemcza", ur. 25 XI 1906 w Kiszy-^{11/2}
niowie /obecnie Rosja/, w rodzinie robotniczej. Nauczycielka,
publicystka.

Ukończyła Seminarium Nauczycielskie Liceum Krzemienieckiego, 1928-29 nauczycielka szkoły ćwiczeń tego liceum. Po ukończeniu Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, kierowała pracami oświatowymi Wołyńskiego Związku Młodzi Wiejskiej, będąc równocześnie sekretarzem Zarządu oraz redaktorem pism związku "Młoda Wieś". 1938-39 kierownik Zarządu Spółdzielni Wydawniczej "Pomoc Oświatowa" w Warszawie, specjalizująca się w wydawaniu książek, broszur i czasopism z przysposobienia rolniczego młodzieży wiejskiej.

Podczas okupacji hitlerowskiej łączniczka Komendy Głównej Batalionów Chłopskich i redaktorka "Ku zwycięstwu"; w jej mieszkaniu mieścił się punkt kontaktowy i kolportażu prasy SL "Roch" i BCh. Od 1942 szef łączności i propagandy Komendy Okręgu BCh Wołyń. Podczas Powstania Warszawskiego wywieziona na przymusowe roboty do obozu w Cottbus.

Do kraju wróciła w maju 1945. Pracowała w Centralnej Poradni Samokształcenia przy Ludowym Instytucie Oświaty i Kultury jako kierownik działu wydawniczego i redaktor naczelny "Rzeczy ciekawych", następnie w Chłopskim Towarzystwie Przyjaciół Dzieci, jako kierownik działu wydawniczego i redaktor naczelny pisma "Chłopskie Dziecko", 1948 jako sekretarz i wiceprezes zarządu Spółdzielni Wydawniczej "Chłopski Świat". 1950-51 pracowała w Centralnym Związku Spółdzielczym, następnie Centrali Rolniczych Spółdzielni "Samopomoc Chłopska". 1953-55 w Warszawskiej Fabryce Motocykli. 1955-63 redaktor, następnie kierownik redakcji wydawnictw młodzieżowych w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej.

Autorka wielu artykułów, felietonów i nowel drukowanych m.in. w centralnych czasopismach oświatowych i popularno-naukowych, w prasie konspiracyjnej oraz w prasie ludowej. Członek Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego.

Odznaczona Krzyżem Orderu Virtuti Militari V kl. i innymi odznaczeniami. *do tego miejsca tekst z Kwartala Pracy Działacza Ruchu Ludowego*

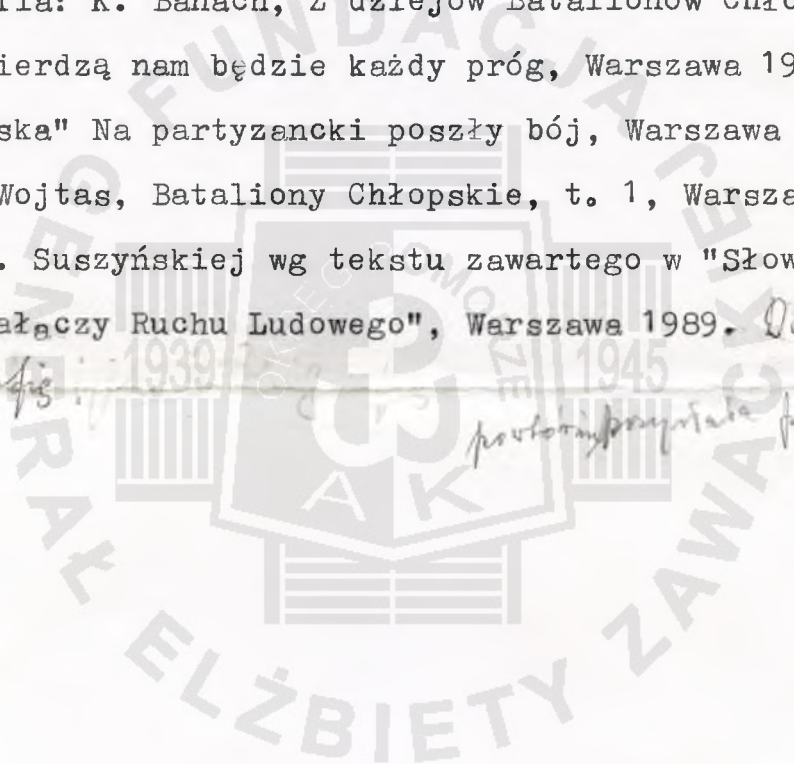
Zmarła 23 IX 1981 w Warszawie. Pochowana w Warszawie na Cmentarzu Komunalnym Północnym.

Bibliografia: K. Banach, Z dziejów Batalionów Chłopskich, Warszawa 1968; Twierdzą nam będzie każdy próg, Warszawa 1968; B. Matusowa "Kwiatkowska" Na partyzancki poszły bój, Warszawa 1970; K. Przybysz, A. Wojtas, Bataliony Chłopskie, t. 1, Warszawa 1985.

Uwaga

Biogram M. Suszyńskiej wg tekstu zawartego w "Słowniku biograficznym działaczy Ruchu Ludowego", Warszawa 1989. *Opisano tylko*

bibliografii: 1939-1945
przebiegiem życia prof. M. Biernacki

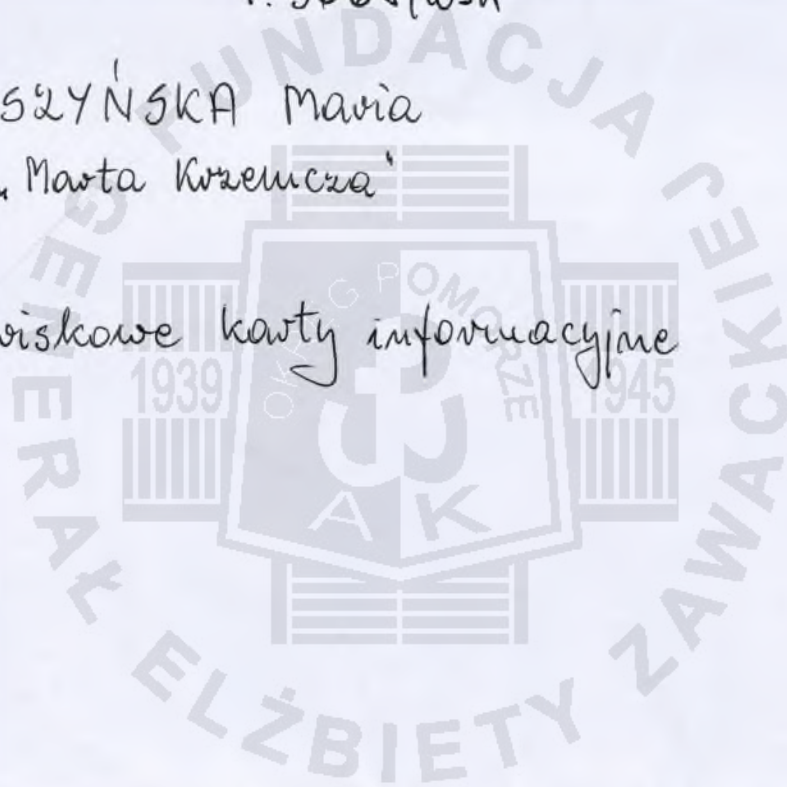
T. 3668/WSK

BCH

SUSZYŃSKA Maria

ps. „Marta Krzemczak”

̄ Nazwiskowe karty informacyjne

i

T. 3668 VM

BCh. LZK
Hołyn

SUSZYŃSKA MARIA

ps. Maria Kozłowska

Szef Tęczyński LZK Okręgu VIII - hołyńskiego

206

Struktura org. i obsada personalna BCh.
LH:J Kontakty prac. T, BCh. 1.2311

4 20; 19

1	Nazwisko	Suszyńska	brak	nr. karty 489
2	Imię	Maria e. Józefa		
3	Data ur./rozst.	25-11-1906		
4	Stopień wojsk./tytuł			
5	Organizacja			
6	Przydział org./jedn.			
7	Funkcja			
8	Nr. kryzys			
9	Źródło		PRL 1	

i

UM

BCh

SUSZYŃSKA - Marie

- Marie Biewocke nie została
miej. nowych danych 1945

Zab. Kom. E2 211. Biewocke, list z
21 III 06 l.p. 331/06, B2221

D.kw. III 06

i

SUSZYŃSKA

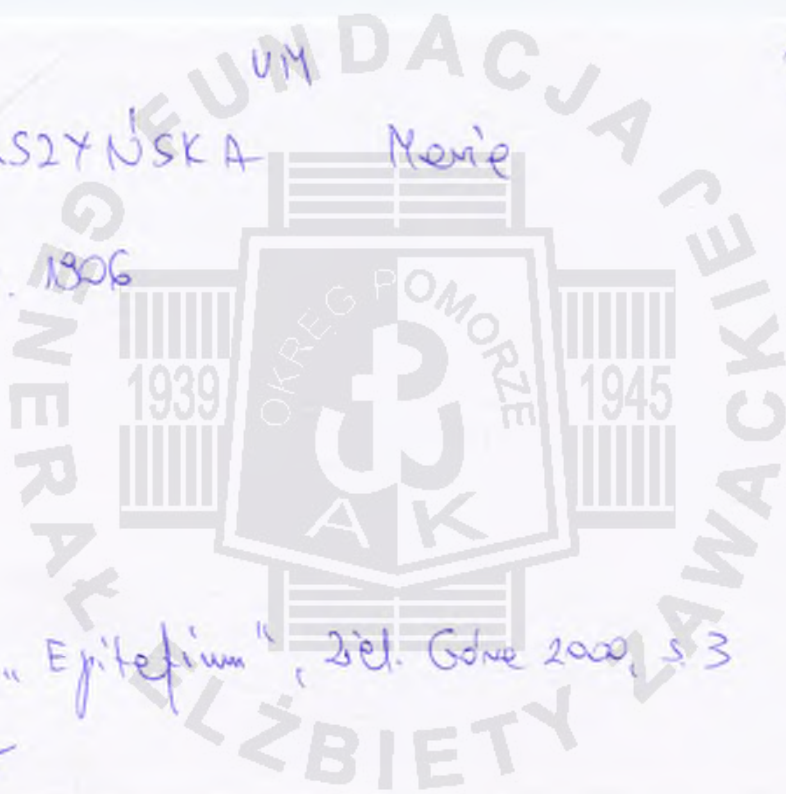
Memie

~ u.w. 1806

Zob. "Epitafium", Zł. Górn. 2000, s. 3

do kw. 105

BCM

V m

Ble

Smayn'ska Marie

"... Zeramieskami [zakony] na Wolyni byly takze Marie
Smayn'ska i Marytyna Czerwiejewska"

1939

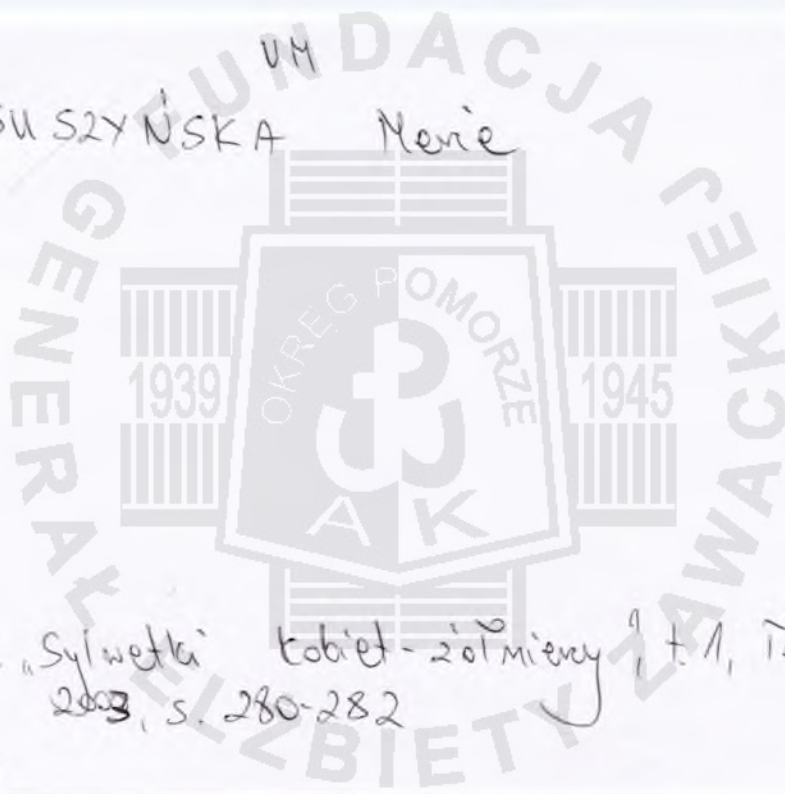
1945

Zob. Matinsawa B. "The partyzancka..." s. 182

i

304

SUSZYŃSKA Marie

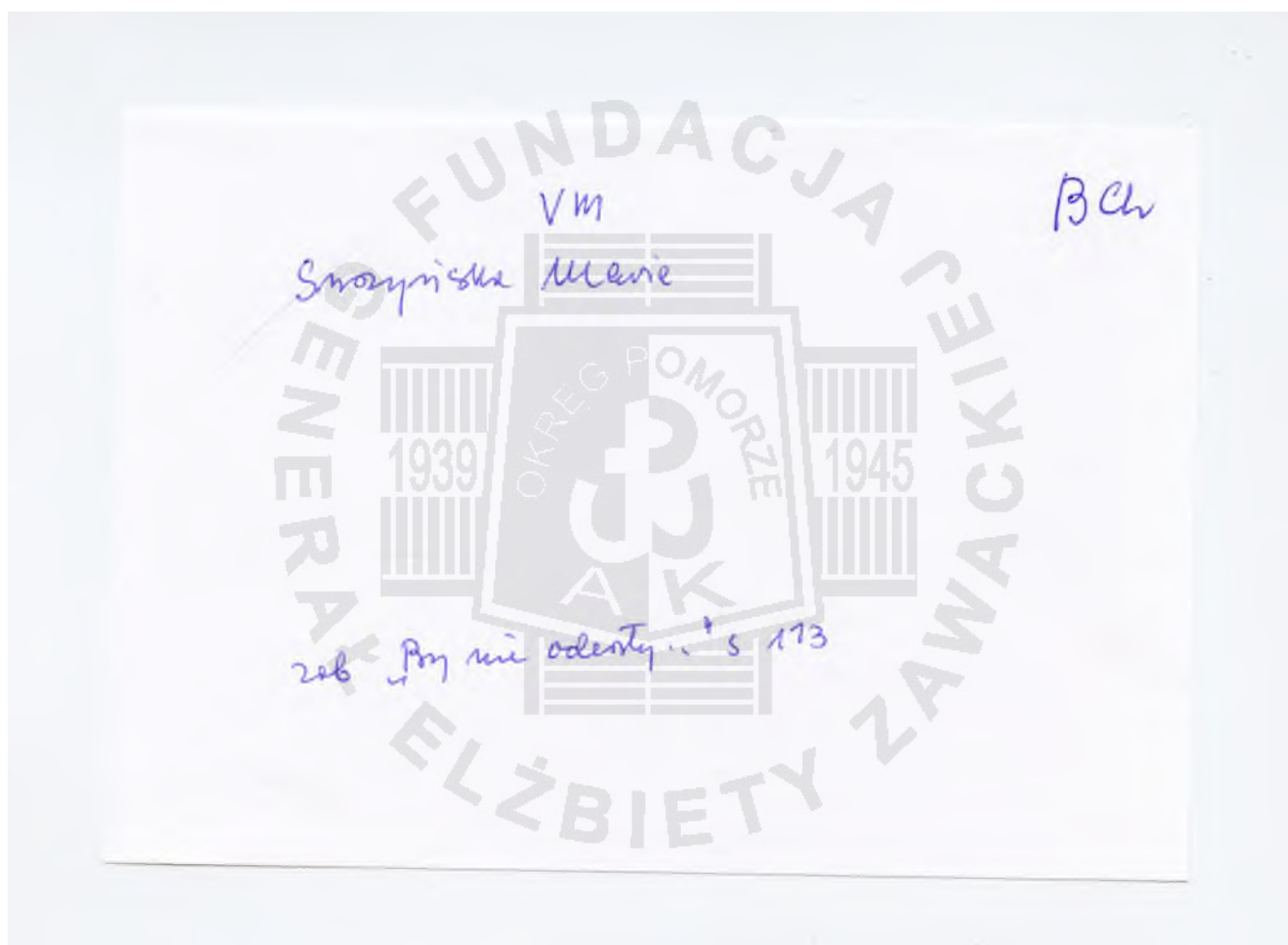
26. „Sylwetki” kobiet-żołnierzy, t. 1, Tom 1
2003, s. 280-282

Ok. 104

Swomyńskie ku

Współpraca z redakcją „Rocznik BCh”
w Przeglądzie „Księżycostwa” Episkopatu
Polskiego, Polska kultura, Prawo Życia
„Aniś” „Głębokość”
1939 1945

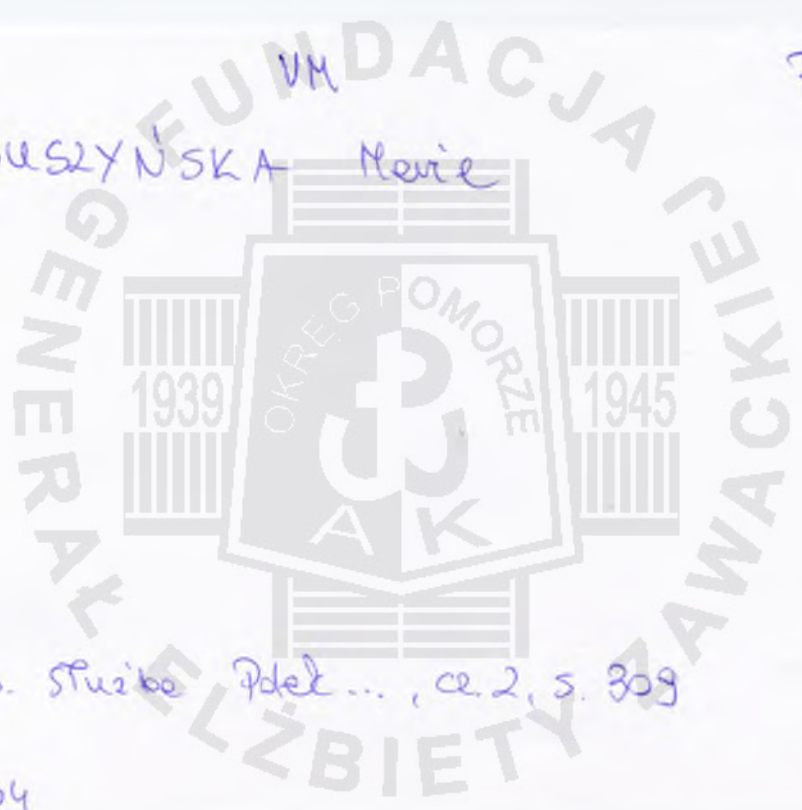
też z tymże Władysławem Świątkiem
Pracownia Czerwona (Kłopot)

i

BCM

SUSZYŃSKA Marie

Zob. Służba Piel... , cz. 2, s. 309

D.ku.104

VM
Smryńska Maria

(25 XI 1906 r. -

Międzybóże

przebieg choroby

1941? K. B. Ch. techniczne w Warszawie

1942-43? prof. techniczne i historyczne Olsztyn, Łódź i Białystok

• nieopracowane

1950 - 1963

1945

V M

BCh

Smoryjskie Muzeum

1939

OKREG POMORZE

1945

By nie odentyl. s. 113

4

BCW

24. SUSZYŃSKA Maria, c. Józefa, ur. 25. 11. 1906r.
Uchwala Rady Państwa Nr 0/828 z dnia 28. 08. 1959r.

Za zasługi położone w walkach z hitlerowskim okupantem.

*„Imienny spis odznaczonych orderem wojennym „Wirtuti Militari” w latach 1943 – 1959” s.193, poz.1625.
Biuro Kadr i Odznaczeń Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.*

PRZ

Wsp M Gulij

X^{11.00}

SUSZYJSKA

10 798

MS

Opuszczony

5101/2

1. N

2. I. ps.

3. ur.

4. st.

5. Org.

6. przydz.

7. funkcje

8. nr

9. źr.

Suszyńska

Maria C. Trzecha

25-11-1906

zsm

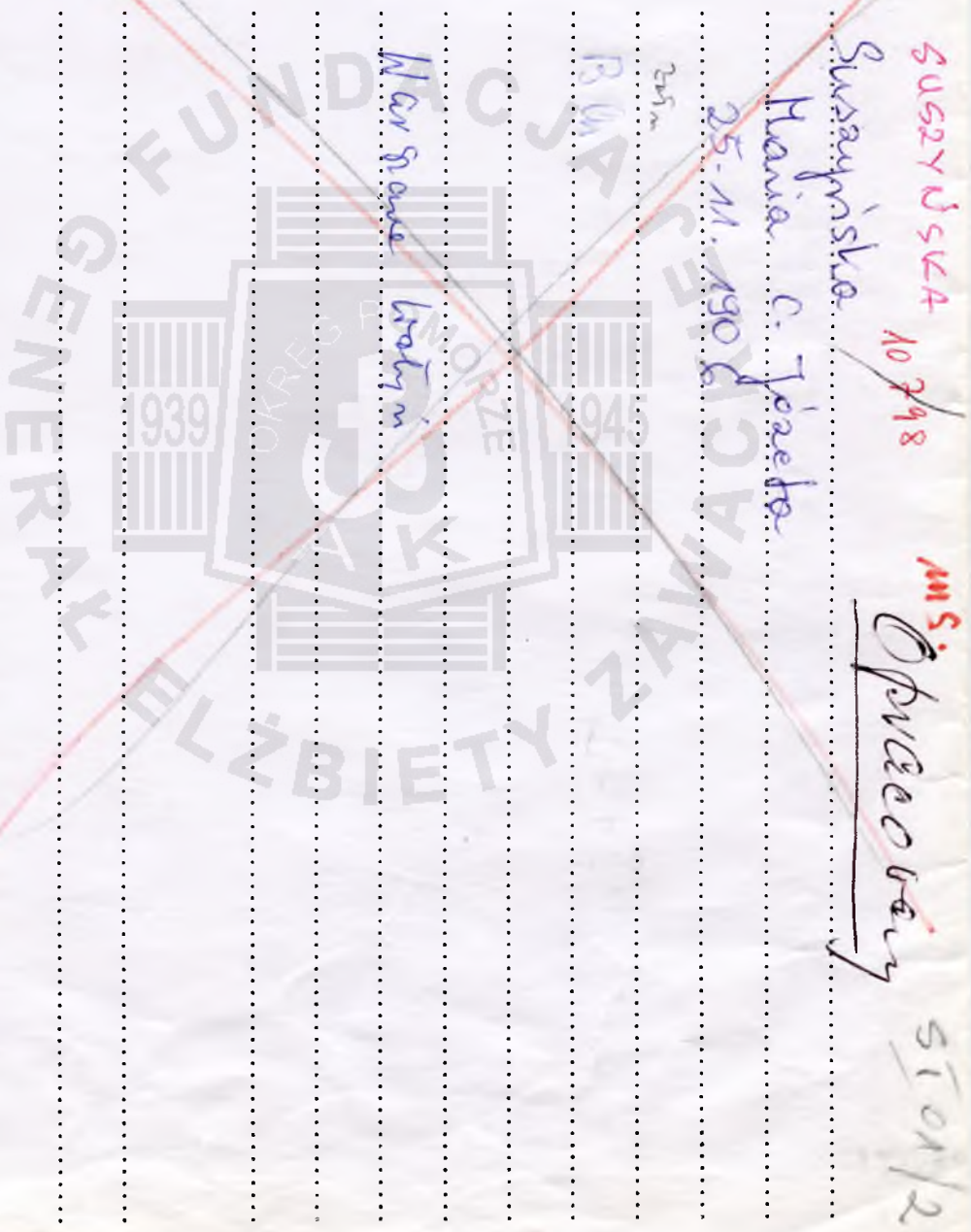
BWA

Mw Szwarc krakm

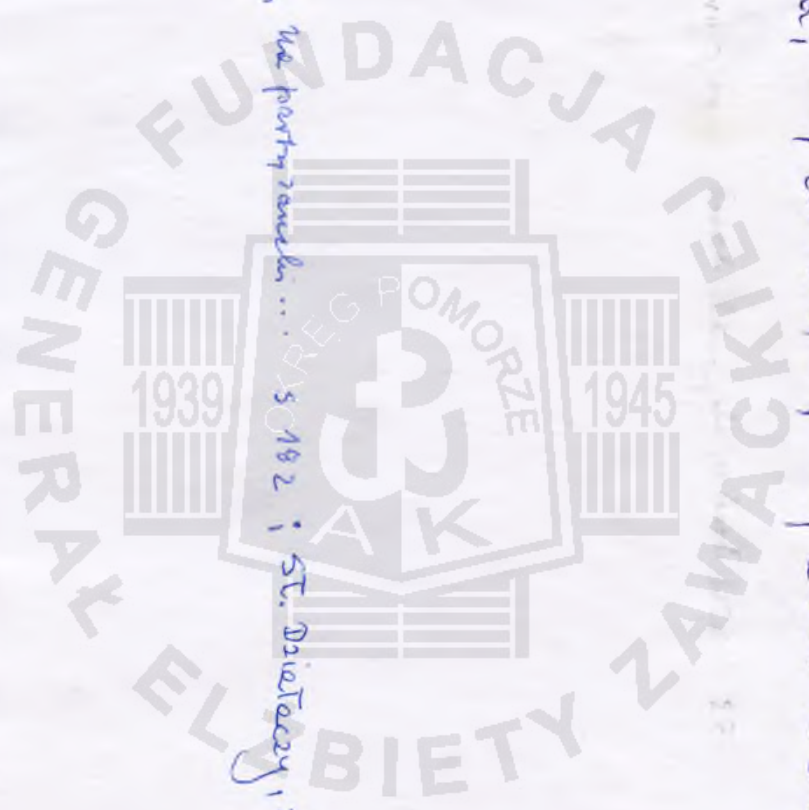
Wenot. PRL s. 84

(1959)

wz krakm 489

11 B. Makarska, 4. We partyzanckim... 5. 182; St. Dzierżycy, 5. 382
 10.
 9.
 8.
 7.
 6.
 5.
 4.
 3. Suszajńska, Nowa, - 1. Jotwim, - 1. - 28.08.1959, 5. 84
 2.

SUSZYŃSKA Maria

